

ПЕРЕКОНАННЯ ТА ВІРА У ПІЗНАВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Запорізька державна інженерна академія, кафедра УСФН

Віра і переконання в гносеологічному ключі виступають як необхідний компонент будь-якого пізнавального процесу. У пізнавальній вірі знання переходить в суб'єктивну впевненість, спонукає людину на практичну дію, що перетворює ідею в життя. У цьому зміст поняття свідомої віри, впевненості і її необхідності для розвитку пізнавального процесу.

На роль віри і переконання в пізнанні звертали увагу багато вчених. А. Ейнштейн говорив, що без віри в можливість охопити реальність нашими теоретичними побудовами, без віри у внутрішню гармонію нашого світу не могло бути ніякої науки. Ця віра є основним мотивом будь-якого наукового творчості.

У найзагальнішому гносеологічному сенсі віра - це позиція людини, що дотримується будь-яких уявлень без достатніх емпіричних або раціональних підстав. При цьому віра не є цими уявленнями або судженнями, вона є саме установка або «позиція свідомості». Цієї позиції можуть бути якісь виправдання (авторитет людини, характер його занять, особливості виховання та навчання), проте остаточних гарантій і доказів цієї позиції бути не може.

Віра і знання не розділені неприступною стіною. Віра, яка визначає якусь позицію людини, може обґрунтовуватися знанням хай не прямо, а опосередковано. Вона отримує підтвердження тим способом, яким взагалі підкріплюються фундаментальні передумови ставлення людини до світу - достовірністю і практичної ефективністю заснованого на них досвіду і знання. Віра в цьому процесі переростає в упевненість і переконаність.

Особливо істотна роль віри в екстремальних умовах перетворюється на найважчих моментах творчої діяльності, коли потрібно максимальне напруження духовних і фізичних сил, аби здолати кривду невизначеність, протиріччя, перешкоди шляху до мети. Віра хіба що генерує енергію, підтримує внутрішні зусилля, необхідних для досягнення цієї мети.

Віра і переконання нерозривно пов'язані з особистістю людини. Якщо знання може бути виражено в ясній формі суджень, понять, теорій, може бути відчужене від людини і зберігатися у вигляді інформації в бібліотеках, то переконання і віра - це невіддільні від людини феномени свідомості і пізнання, а в православному віровченні віра розглядається як дар Божий. І те, і інше безпосередньо співвідносяться з життєвим досвідом і світоглядом людини. Віра відрізняється від переконання своєю безпосередністю і не потребує аргументах.

У самій науці віра і переконання проявляються в деяких специфічних формах. Наука є колективна діяльність з виробництва знання. Тому діяльність будь-якого вченого неможлива без довіри до досвіду своїх колег і колективного досвіду науки в цілому. Без цього йому довелося б все досліджувати і доводити самому, що абсолютно нереально.

Найяскравіше роль віри в науці проявляється в ситуаціях невизначеності - ситуаціях вибору проблем і шляхів їх вирішення, вибору наукових програм і традицій. Як показують дослідження, критерії вибору в подібних випадках не зводяться до логічних аргументів і емпіричних процедур. Вирішальну роль в цьому процесі відіграють особисті переваги вчених або їх довіру до авторитету висунув нову теорію вченого.

Переконання - це твердо складена система поглядів, які міцно усталилися у своїй у сфері свідомості, а й глибше – у підсвідомості, у сфері інтуїції, густо зафарбувавшись нашими почуттями. Світогляд зростається зі світом почуттів та формами поведінки, окреслює особистість, надаючи якісну визначеність її духовному світу.